

Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen
neuvottelukunta (ETENE)

16.09.2008

STM vaihtoehtotyöryhmä
Hallitussihteeri Anne Koskela
STM STO TEPA

Viite lausuntopyyntö 18.8.2008

ETENE:N LAUSUNTO VAIHTOEHTOHOIDOISTA 16.9.2008

STM:n vaihtoehtohoitojen säännöksiä pohtiva työryhmä on pyytänyt valtakunnalliselta terveydenhuollon eettiseltä neuvottelukunnalta (ETENE) näkemyksiä liittyen vaihtoehtohoitoihin. ETENE keskusteli asiastaan kokouksessaan 16.9.2008 ja esittää näkemyksinään seuraavaa:

Vaihtoehtohoitoihin sisältyy monenlaisia hoitoja ja alueella toimii hyvin kirjavan koulutuksen omaavia toimijoita. Hoitoja antavat jotkut TEO:n ja lääninhallitusten valvonnassa olevat terveydenhuollon ammattihenkilöt, mutta myös suuri joukko muita. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden toimintaa sitoo tiukka lainsäädäntö. Vaihtoehtohoitoihin luetellaan hoitoja, jotka virallisesti on hyväksytty osaksi terveydenhuoltoa (mm. naprapatia, osteopatia, kiropraktia). Monet lääkärit ja muut terveydenhuollon ammattihenkilöt käyttävät hypnoosia ja akupunktioita osana potilaiden hoitoa. Näiden lisäksi on kuitenkin hyvinkin heterogeeninen joukko toimintoja ja toimijoita, joita ohjaa kuluttajansuojalainsäädäntö ja kuluttajavirasto.

Neuvottelukunta näkee ongelmalliseksi sen, että hoitoihin hakeutuva ei nimikkeiden ja hoitojen runsauden vuoksi kykene arvioimaan sitä, onko hoito hyvää tai haitatonta. Hoitojen markkinointia eivät sido samanlaiset säännökset kuin hoitoja, joita antavat terveydenhuollon ammatinharjoittajat ja yksiköt. Markkinointi on joskus varsin villiä, ja antaa usein hoidoista epärealistisen mielikuvan erityisesti kun niitä verrataan konventionaalisiin, tieteellisesti tutkittuihin hoitoihin. Erityisen herkkiä ja haavoittuvia ryhmiä ovat lapset, vanhukset, sekä mielenterveyden häiriöistä kärsivät ja muita vakavia sairauksia sairastavat potilaat sekä näiden omaiset. Monet hoidot voivat olla terveydelle vaarallisia, koska niistä aiheutuu yhteisvaikutuksia esimerkiksi lääkehoidon kanssa, samoin silloin, kun sairauden diagnoosi ja hoito viivästyvät vaihtoehtohoitojen vuoksi. Joskus hoito osoittautuu vaaralliseksi siksi, että vaihtoehtoihin hakeutunut lopettaa muun lääkityksensä joko hoitajansa kehotuksesta tai uskoessaan hoidon ihmeitä tekevään vaikutukseen. Osa hoidoista on tehottomia, jolloin taloudellinen haitta voi olla merkittävä potilaalle tai hänen perheellensä.

Ruotsissa on ns. puoskarilaki (kvacksalverilagen, SFS 1960:409, tarkennettu v. 1998 lailla SFS 1998:531 Lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område). Nämä eivät ole osoittautuneet kovin toimivaksi, ja Ruotsissa ollaankin valmistelemassa alueelle uutta lainsäädäntöä. Suomessakin on pohdittu sitä, pitäisikö vaihtoehtohoitoja tai niiden harjoittajia säädellä lailla. Asia on ongelmallinen, koska hoitojen ja nimikkeiden virallistamiseen pitää olla selvä käsitys hoidon näytöstä. Koulutuksen pitäisi olla myös systemaattista ja myös virallisen opetusjärjestelmän piirissä. Tämä puuttuu käytännössä vaihtoehtohoidoista.

Mahdollisissa tulevilla toimenpiteissä ETENE näkee tärkeäksi, että niillä suojattaisiin henkilöitä ja ihmisryhmiä, jotka eivät itse pysty suojelemaan itseään. Alueen kirjavuuden vuoksi lainsäädäntö asiasta voi olla haastavaa ja voi osoittautua epätarkoituksenmukaiseksi. Ensimmäisessä vaiheessa tulisi täsmentää, mitä sellaisia puutteita nykyisessä lainsäädännössä on, jotka estävät viranomaisia toimimasta asianmukaisella tavalla. Periaatteessahan kuluttajalle ei

saa markkinoida tuotteita epäasiallisella tavalla eikä tuotteista väittää sellaista, joka johtaa kuluttajaa harhaan. Ennen erillislain säätämistä on syytä arvioida, voitaisiinko epäkohtiin puuttua nykyisiä lakeja ja viranomaisvaltuuksia muuttamalla sekä viranomaisten yhteistyötä parantamalla. Neuvottelukunnassa keskusteltiin mahdollisesta vaihtoehtohoitoja antavien rekisteröinnistä, joka voisi helpottaa alueen ja toimijoiden työn monitorointia, mutta todettiin samalla, että se saattaa antaa virheellisen kuvan palvelujen suhteesta varsinaiseen terveydenhuoltoon.

ETENE:ssä keskusteltiin myös siitä, ilmaiseeko vaihtoehtohoitojen suosio epäluottamusta konventionaaliseen lääketieteelliseen hoitoon. Ainakin se kertoo jotain terveydenhuollon haasteista ihmisen kokonaisvaltaisessa kohtaamisessa ja kuulluksi tulemisen kokemuksissa.

ETENE kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi mutta toivoo myös mahdollisuutta ottaa kantaa työryhmän mietintöön, kun sellainen on olemassa.

ETENE:n puheenjohtaja

Markku Lehto

ETENE:n sihteeri

Ritva Halila

